

Milé dámy, vážení pánové, milí a vážení hosté

Jiří Růžička

(Úvodní slovo při otevírání Psychoterapeutické fakulty)

25. října 1991

Je pro mne velkým potěšením i ctí společně s Vámi otevřít Psycho-
terapeutickou fakultu. O této chvíli jsem snil řadu let. Zároveň si však uvědo-
muji velkou zodpovědnost, kterou na sebe tímto klademe, i závazek, který
z tohoto počínu vůči odborné veřejnosti, oboru i vůči těm, kterých se psycho-
terapie týká bezprostředně, vyplývá. V první řadě jsou to pacienti a klienti, ale
nejen ti. Ve zvláštní povaze psychoterapie totiž je, že se musí napřed dotknout,
často velmi radikálně těch, kteří ji budou používat ve svém povolání, totiž nás
samotných. Tato zvláštnost a svéráz je jenom jednou z několika charakteristik,
kterými se náš obor vyznačuje. Nedávno můj přítel a kolega dr. Oldřich Čálek
napsal: "Tzv. psychoterapie představuje krajně zvláštní obor lidského počí-
nání, neboť se vymyká všem dosud tradičním kategorizacím. Není to věda či
technika, ale ani aplikovaná filozofie, duchovně pastýřská služba, ba ani
umění či magie. A přece má v sobě něco z toho všeho. Mnoho společného
nemá ani s obory, které nesou podobný název, totiž s psychologii, resp.
s psychiatrií."

Osobně se domnívám - a bude to možná znít překvapivě - že psycho-
terapie není v první řadě léčbou, i když má nepochybně léčebné účinky,
a tomuto účelu a z potřeb nemocných vznikla, ze stejných důvodů se rozvíjí
a stále v širším měřítku ji používáme. Mám zato, že to, co psychoterapií nazý-
váme, je především zcela původní a nezastupitelný způsob poznání, kterým
se člověku zcela nově objevuje on sám, svět a on v něm. Protože však otevřít
nového není jenom divadlem, i když se jím může také stát, ale spíše
objevnou poutí, kterou ostatně může být i divadlo, není psychoterapie ani
snadná, ani bezbolestná, a také není bez rizik, omylů, ba i tragedií. Protože je
psychoterapie cestou, lze na ní zbloudit, lze ji ovšem také nedokončit, je však

možné po ní urazit velké vzdálenosti a objevit dříve netušené horizonty i zcela nová a dosud nepoznaná místa. Svět se objevuje jako to, kam vždycky patříme, čeho jsme bytostnou součástí, byť by se nám jevil jako cizina. Psycho-terapeutický proces však přináší ještě něco více. Nejen že se nám mohou nově zjevit dosud omšelé a obyčejné věci denního výskytu, ale může se nám objevit svět tak, jak se jeví druhým, jak se nám ukazoval kdysi dávno a byl zapomenut a jak se může zjevit ve svých dosud nenaplněných možnostech. To však není všechno. Psychotherapie neotvírá pouze nové výhledy, ale za určitých podmínek umožňuje naši proměnu. Ani to však není ještě vše, čím je psychotherapie zcela původně a nezastupitelně. Převážná většina profesí používá ke svým výkonům a činnostem instrumentální prostředky. I medicína je taková. V psychotherapii je instrumentáři terapeutického výkonu sám terapeut jako osoba, jako člověk, který - aby rozuměl - vstupuje do světa druhého. Nástroje a přístroje se vyvíjejí a je o ně nutné pečovat. Stejně tak je nutné, aby psychotherapeut rozvíjel svoje terapeutické potence a pečoval o ně. Děje se tak zvláštním způsobem. Pokud je péče o sebe ryze instrumentální, dochází k vnitřnímu rozštěpu. Terapeut je, m.j., nevěrohodný. Péče o sebe je v psychotherapii artikulována jako vlastní patientská zkušenost, jako supervize a pravidelné návraty do patientské role.

Michael Balint svého času napsal, že lékař je nejen odborníkem, ale také lékem v silném slova smyslu. Působí na fyziologii, aniž by byl pilulkou. Psychotherapeut je dobrým lékem podle toho, jak přesně, účinně a prospěšně sám sebe poskytuje a je užíván. Může se ovšem stát drogou, může být látkou, která otravuje a ničí. Sebe poskytování, jeho podmínky a pravidla, jsou pro psychotherapeuta úkolem, který je nutné si osvojit. Toto osvojení však není pouze technickou věcí. Bez lásky, bez touhy pomáhat druhým, bez ochoty k oběti podle mého soudu psychotherapie jen zvláštní odcizenou rutinou.

Když jsem byl malý kluk, miloval jsem výšky a daleké výhledy. Jednou, když jsem fascinován koukal na vysoký komín a kominíka, který na něm seděl, spadl jsem ze střechy, na kterou jsem předtím vylezl. Hrozně jsem si tehdy natloukl, ale za pár dnů jsem tam byl zase. A tak mi ani dnes nic nebrání v tom, abych se podíval do dálky, na vzdálené horizonty psychotherapie.

Myslím si, že psychotherapie přímo i modifikována prostoupí celou medicínu. Mám zato, že při tom objeví zcela nové etiopatogenetické souvislosti a pozmění, ba dokonce radikálně přehodnotí dosud převládající scientismus. Vstoupí mnohem podstatněji do prevence a rehabilitace. V řadě oborů se to ostatně děje již desítky let. Sama se postupně zbaví odcizených teorií, které nazývá modely. Tento postup je však pomalý a pracný. Poznatky i způsob poznávání, který je psychotherapii vlastní, vystoupí z medicíny a stane se majetkem celé kultury. Vidíme např. jak hluboce ovlivnila psychoanalýza péči o malé děti, výchovu k rodičovství atd. Jsme svědky vstupu humanistické psychotherapie do procesů výchovy, rodinné terapie do pojetí současné rodiny. Psychotherapie je dítětem své doby. V této epoše, v této kultuře, v této civilizaci vznikla a podobně jako mnoho jiných objevů ovlivnila i nás. Naši starci

pak je, aby byla dítkem nadějným a vydařeným. Když hovořím o psycho-
terapii, nemám na mysli jen léčbu samotnou, ale také vliv, duchovní inspiraci,
využití a modifikaci psychotherapeutických přístupů, metod a postojů. Myslím
si, že péče o životní prostředí bez člověka, který je integrální součástí přírody,
vede do slepé uličky. Stejně tak, jak musíme nově přistoupit ke starosti o příro-
du a životní prostředí, musíme přistoupit také nově k péči o naše duše, naše
vztahy a naše společenství. Řekl bych, že nás čeká nejen zajímavá
budoucnost, ale také hodně usilovné práce.

Zabydlení psychoterapie v kultuře má však také četná úskalí. Obávám se
profanace oboru a z ní vyplývajícího zpovrchnění. Mám obavy z jejího zneu-
žívání. Snadno se může stát lacinou náhražkou, falešnými přísliby, nástrojem
manipulace. Slibte člověku šikovně nesmrtelnost, řekněte mu k tomu, jak je
úžasný a dokonalý a zabalte to do vědecky znějících termínů. Skočí na to
každý. Obávám se mesianismu a také zlhostejnění a ublížené skepse. Ani
s pomocí psychoterapie nesejmeme člověku z beder jeho lidský úděl. Je
pouze možné jej ulehčit, očistit, prosvětlit a učinit jej smysluplnějším.

Chtěl bych poděkovat lidem, kteří u nás psychoterapii založili, dlouhá léta
udržovali a rozvíjeli, a to i v dobách temna. Byli to lékaři, psychologové, ale
také zdravotní sestry. K psychoterapii však patří také lidé, které ve zdra-
votnictví nepracovali, ale pěstovali ji jinde. Ve školství i sociální péči. Všem
těmto mnoha kolegyním a kolegům patří náš vděk a uznání. Naše podě-
kování však nepochybně patří pacientům a klientům, od nichž jsme se tolik
naučili a bez nichž by naše práce nedávala smysl. Díky jim všem je možné
tuto školu uvést do života.

Přál bych si, aby se Psychotherapeutická fakulta stala svobodnou a nezá-
vislou půdou, místem, kde se budou setkávat lidé různých oborů, profesí
a zaměření, kde se budou pěstovat přátelství, tolerance, vzájemná úcta
a respekt k osobám i názorům. Přál bych si, abychom tento záměr neztratili
nikdy ze zřetele.

Redakce Konfrontací žádá své čtenáře, posluchače Psychotera-
peutické fakulty,

o glosu, fejeton, poznámku, postřeh, kritiku, pochvalu, zápisky, kresby,
čmáranice, náměty, projekty a eseje.

inspirované dosavadním dáváním a přijímáním, osobnostmi a přednáškami
fakulty.

Všechny zajímavé příspěvky zveřejníme, s vyhrazeným právem na úpravu
jejich délky. Autor obdrží honorář a autorský výtisk. Posílejte kdykoliv (celý
rok 1993) na adresu

KONFRONTACE, Tomkova 139, 500 01 Hradec Králové.